

A.C. Normann – Erindringsbilleder

Uddrag hvori William Waagner er omtalt

(Side 171) ... Jeg har allerede citeret et par. I sin ungdom havde han besøgt Amerika for at holde foredrag i de danske foreninger og havde bragt en rigdom af historier med hjem. Et udbytte af rejsen bestod i, at han med undren og glæde hørte mange ord fra hans barndoms stærke jyske sprog, ord, der nu var glemte hjemme, men som var bevaret derovre, simpelthen fordi de i den sproglige isolation ikke blev ødelagt af den normale sproglige udvikling. Der taltes engelsk til daglig, undtagen hvor mange danske boede tæt sammen, og når man lejlighedsvis skulle tale dansk kendtes for mange kun barndomssproget. Jeg har i Californien gjort den samme opdagelse, at de derovre er et levende museum for gamle danske dialekter. Mormon-staten Utah og dens endnu ikke helt afskaffede flerkoneri fortalte Skjoldborg om, og bagefter spurgte en forarget nabo ham, om sådant et syndigt leben virkelig fandtes, og om staten var så hedensk at tillade dette. Skjoldborg svarede bekræftende og tilføjede: ”Tro nu ikke, at de mormoner ikke er ligeså moralske som vi, forskellen er blot, at derovre har nogle mennesker flere koner med deres samvittighed, mens nogle herhjemme har flere koner mod deres samvittighed ”.

Et fast indbygget træk i Skjoldborgs sind bestod i, at han aldrig talte ondt om nogen, og at han efter sit væsen måtte og skulle sige noget til forsvar for dem, der blev angrebet. Således blev han ved med at forsvare og personligt omgås digteren William Waagner, der boede i Holstebro, og som ved sit uregerlige levned og sin mangel på respekt for love og god opførsel rejste forbitrelse og velbegrundet forargelse imod sig. Den samme holdning over for Waagner bevarede også forfatteren Johs. Buchholtz. Men Skjoldborg erkendte, at han ofte udsattes for ubehag og stiklerier over, at han ikke trods de grove udskejelser ville slå hånden af Waagner. Trofastheden mod dem, andre vendte sig imod, hindrede ham i at vende ryggen til noget menneske, når det var i modvind, men hans beundring for Waagners usædvanlige digteriske talent bidrog selvfølgelig også til, at hans stærkt prøvede tålmodighed over for denne holdt.

(Side 183) JOHS. V. JENSEN, BUCHHOLTZ, BERGSTEDT

Af de andre Limfjordsdigtere kom kun Johs. Buchholtz i vort hjem. Han hørte også til Aakjær og Thøger Larsens nære vennekreds og var en hyppig gæst på herregården Ausumgaard, hos den ansete Ivar Lundgaard-familie. Så jeg havde ofte den glæde at træffe den stilfærdige Buchholtz og fru Olga. I deres gæstfri hjem i Struer traf vi bl.a. Karl Bjarnhof, datidens kendteste litteraturkritiker, Holberg-dyrkeren professor Vilh. Andersen, og en nær ven af huset, forfatterinden Jo Jacobsen, tidligere gift med brygger Vagn Jacobsen. Hos Buchholtz kom også Hans Hartvig Seedorff og de to Holstebro digtere William Waagner og Andreas Lund-Drosvad. Den sidste skrev nogle fine, små digtsamlinger, førend han som ung rejste til Grønland, hvor han siden har gjort Danmark og Grønland betydelige tjenester af praktisk og videnskabelig art bl.a. med deltagelse i fiskeriforsøg og fuglemærkning.

Da Buchholtz engang besøgte min hustru og mig i Odense, havde jeg inviteret nogle venner sammen med dem, deriblandt Hans Hartvig Seedorff og dennes hustru. På et tidspunkt under

middagen udbrød konsul P. A. Kruuse (nævnt i afsnittet om Skjoldborg) henvendt til æresgæsten Buchholtz: ”Hvad fanden var det for en abekat, der læste Deres smukke fortælling i radioen i aftes?”. Spændt opmærksomhed. Buchholtz svarede stort smilende og pegede mod sig selv: ”Det var mig”. Fru Kruuse forsøgte febrilsk at redde situationen ved at sige: ”Nej, P. A., det var jo i forgårs”. Men Kruuse, der ved sin rapmundethed ofte var kommet til at genere uden at ville det, svarede roligt: ”Det nytter ikke Louise, jeg står med begge sko i spinat bedet”. Kruuse var en rank mand, og de to var fortsat gode venner.

Under et besøg på Jenle skulle Buchholtz sammen med min far, Thøger Larsen og komponisten Aksel Agerby sove i den under afsnittet om Aakjær omtalte mølle. De fortalte historier, og kådhed en steg til høje grader og, som min far udtrykte det ”lidt efter var vi tre drenge og kun een voksen i møllen”. Den voksne var Buchholtz, som var for reserveret til at give sig den animerede livlighed i vold.

I større selskaber sad han for det meste som lyttende deltager, men gav ved småbemærkninger og sit fine smil til kende, på hvis side han var.

WILLIAM WAAGNER

(Side 187) Egentlig hører Waagner ikke hjemme i erindringer om danske Limfjordsdigtere. For selvom han både var født og opvokset nær ved fjorden, afveg han ganske fra de andre, dels ved at være en generation yngre, dels ved sin særprægede, eventyrlige, private livsførelse, der flere gange bragte ham i strid med det etablerede samfunds moral og love, endog i fængsel, og endelig var Limfjordens indflydelse på hans digtning ikke nævne værdig.

Man kunne med hensyn til hans højst utraditionelle livsførelse sammenligne ham med den franske digter Villon, som han selv beundrede, og om hvem det i Salmonsens lille Konversationsleksikon hedder, ”at han kom i slet selskab, blev kastet i fængsel et par gange, men han var en overordentlig stor digter”. Men mens Villon senere angrede sit vidtløftige og uagtverdige liv, gjorde Waagner det ikke, og derfor genvandt han ikke før sin tidlige død i 1942 den tabte, borgerlige agtelse, som angrende syndere plejer at kunne varme sig ved. Tværtimod havde han nærmest den opfattelse, at samfundet ikke kunne stille samme krav om ordentlig opførsel til en betydelig kunstner som til almindelige mennesker. I det hele taget savnede han alle kendte former for beskedenhed, og Tom (Side 188) Kristensen siger herom i sin ypperlige analyse af Waagner i bogen ”Tatersind”: Dette ynglingens skønneste klenodie vrager Waagner i fuld erkendelse af ”Geniets ret til ødselhed”.

Men det kunne trods hans lange række af skandaler ikke overses, at han, som det også hed om Villon, var ”en overordentlig stor digter”. Og da han boede i Holstebro, mens jeg i min storm- og trængselsperiode var redaktør dersteds (det da eksisterende magasin ”Vore Herrer”, kaldte mig Danmarks yngste dagbladsredaktør - 19 år gammel), var vi meget ofte i kontakt med hinanden. Jeg beundrede Waagners talentdrønende lyrik meget, men kunne ikke godt have ham som almindelig privatomgangsfælle, idet jeg fejgt veg tilbage for at blive nævnt i forbindelse med hans skandaler, hvad der dog alligevel var næsten uundgåeligt. Jeg havde redaktions-kontor ud imod den stærkt befærdede Nørregade. Waagner kom ind på kontoret en dag med frakke-, jakke- og bukselommerne

fulde af bajere, 16 stk. i alt. Dem anbragte han i en halvcirkel på mit skrivebord og begyndte, mens min undren steg, at drikke fra cirkelns venstre ende og opfordrede mig til at drikke fra højre side. Vi skulle så se, ”hvem der kom først til midten”. Det var let for mig at reagere moralsk, idet jeg dels næsten aldrig drikker øl og dels ville undgå den sladder, der let kunne opstå om livet på mit gode blad.

Jeg betydede derfor Waagner, at denne konkurrence ikke kunne finde sted på mit kontor og ovenikøbet i åbningstiden. Han nægtede at respektere dette borgerlige synspunkt, og da jeg derefter truede ham med udsmidning, påberåbte han sig, at det var et offentligt kontor med adgang for alle.

Da jeg lempeligt forsøgte at presse ham ud, slog han - formentlig på virket af tidligere forfriskninger' - til med sin stok.

(Side 189) Så kostede jeg ham ud ved anvendelse af simpel vold, et udtryk han da også brugte nogle minutter senere, da han anmeldte mig til politimester Hallund med krav om erstatning for tort, svie og smerte. Politimesteren, der kendte ham fra snese af lignende eskapader, beroligede ham smilende, indtil Waagner generøst gav afkald på videre forfølgelse af sagen. Men næste morgen stod affæren gemytligt omtalt i JYLLANDSPOSTEN. Waagner kom ind og sagde undskyld med et stort smil, og fremtidigt gik hans skandaler ud over andre.

En anden gang kom han ind på mit kontor og spurgte, om han kunne låne 10 kr. Jeg nægtede kategorisk med henvisning til, at jeg havde ydet ham lån snese af gange uden en eneste tilbagebetaling, meget vel vidende, at ingen af os nogen sinde havde forestillet os tilbagebetaling. Men jeg havde sat mig for at beramme en grænse. Waagner nikkede, men med et forborgent smil og trak pludselig sin samme dag udkomne bog ”Vildskab og Lykkerus” op af lommen og sagde: ”Det er rigtigt nok, at du har lånt mig penge. Derfor skal du også have dette første exemplar af min nye bog”. Da jeg åbnede bogen fandt jeg følgende dedikation på dens titelblad:

Tilegnet Christian Normann.

Små mennesker må jeg vel kalde
redaktører, som jeg traf dem flest.

At træffe undtagelsen kan sig falde,
De er en af dem, hvem jeg venter mig mest.

En poet har udtalt sig forleden,
ungdommens sprog er en tillært text uden farve.

(Side 190)

Så talte de vigende bestandig,
mens 'Slægten bestandig var stigende.

Og mandig er De - en personlighed - stærk og i vækst.

Med venligste hilsener
William Waagner

Han vidste godt, at jeg gennemskuede ham og forstod hensigten. Men tieren modtog han smilende.

Han tilgav mig altid min ”reaktionære borgerlighed”, fordi han vidste, at jeg beundrede hans digtning. Hans gennembrud s bog ”Knøs og Tøs” var kommet i 1920, få år førend jeg gjorde hans bekendtskab.

Og nu var ”Vildskab og Lykkerus” med de skønneste, kraftigste og saftigste digte, der var skrevet næst efter Limfjordsdigterne og påvirket af en rejse og vandretur i Lapland, udkommet. Men han holdt i den grad pressen i ånde med sine batailler, at man næsten glemte at skrive om det eneste, der var af virkelig interesse for omverdenen.

Men Tom Kristensen skriver dog senere om ”denne tater og store lyriker”, der efter en rejse med et foredrag om ”Folke forlystelser før og nu” blev dømt for krænkelse af den offentlige blufærdighed, at alt dette dog ikke hindrede ”at William Waagners næste digtsamling ”I Brylluppets Morgenrøde” blev strålende modtaget, og var han ikke i 1927 kommet til København for at samle penge ind til en lille gård og havde begået noget ufatteligt, som atter medførte fængselsstraf, var han ikke blevet det sorte får i dansk digtning. Men fra nu af beskæftigede pressen sig ikke mere med ham digtning, kun med (Side 191) hans konflikter med politiet. Hans strålende digtsamling ”Skøjerer synger” blev ikke omtalt”.

Såvidt Tom Kristensen, der her - kender og finfølger, som han var – i det mindste når han talte om eller selv skabte poesi - dels yder Waagner den største anerkendelse, dels udtaler en faktisk fordømmelse af pressens proportionsforvanskning, når den glemmer det betydningsfulde og dramatiserer det små. Sagen er jo, at det i pressen er andre og oftest mindre ”litterære” journalister, der skriver om ”de skønne kunster” end dem, der behandler skandalesager. Og desværre holder redaktionssekretærerne med de sidste.

Waagner selv generedes dog ikke synderligt af pressens omtaler af hans vandel og unægteligt dårlige sider, snarere tvært imod, men han var undertiden forpint over, at hans digtning blev overset og tiet ihjel af pressen. Så kunne man trøste ham med at pege på nogle af dem, der sagde god for ham, bl.a. Georg Brandes, Knut Hamsun, Henrik Cavling, Gelsted, Tom Kristensen og flere af dem, der med rette havde sikret sig plads på litteraturens høje parnas.

Waagner var i sind og sandhed, som Bertel Budtz Møller skrev, ”en digterisk begavelse af dimensioner, ikke almindelige i Norden”, og den oplevelse på godt og ondt at have kendt ham indgående og med oprigtig beundring, har fået mig til at give disse småglimt tilbage på hans liv. Og i disse glimt ligger der ikke den mindste tendens til en anmeldelse af hans digtning. Thi han skrev så mange lige gyldige, ofte vulgære og ublufærdige ting ind i mellem perlerne, at en omfattende specifikation ville være nødvendig, for at der kunne blive mening i en nærmere analyse.

En dag, da Waagner, selv'tredie - rent ud sagt – havde (Side 192) aflagt en visit på toilettet på Holstebro banegård, så han lidt på de snese af tekster og billeder, der var efterladt på væggene, og kom ud på perronen, satte sig forarget på en bænk og skrev følgende korte, klare proklamation: ”En lokumsdigter iblandt poeter er som en skid iblandt trompeter”.

Vi var forvorne nok til at forlange, at han skulle skrive dette rim på væggen indenfor iblandt de andre udgydelser og dermed gøre sig til L-digter. Han fulgte med ophøjet værdighed vor anvisning med den egentlig ganske korrekte begrundelse, at det jo var derinde de af hans læsere kom, som linierne var møntet på. En af hans attituder bestod i at vise et strengt højtideligt ansigt, for så pludselig at slå over i et gjaldende latteranfald. Det skuespil opførte han, da han kom ud til os igen.